

Havererat föräldraskap

[singlepic id=17 w=585 h=421 float=left]

"Vi biologiska föräldrar glöms bort när barnen omhändertas"

Biologiska föräldrar lämnas ofta utan stöd att bearbeta sin skuld och skam. De får svårare att återhämta sig, svårare att bli fria från missbruk. Svårare att någonsin fungera som förälder igen.

Text: Malin Widerlöv | Bild: Bibbie Friman | Från [SocialPolitik nr 4/2012](#) | [Prenumerera](#)

För över tio år sedan blev mina barn placerade i familjehem. Det var en "frivillig" placering enligt SoL, Socialtjänstlagen, inte med tvång via LVU, Lagen om vård av unga. Men också frivillig såtillvida att jag insåg att min föräldraförmåga var obefintlig, att mitt föräldraskap hade havererat. Under de omständigheter som rådde, valde jag bort att ha huvudansvaret för mina barn. Men det var mitt havererade föräldraskap jag valde bort – inte barnen. Jag sökte stöd för att bättre klara min nya föräldraroll, min nya familjesituation men det fanns inget stöd att få.

Om detta vill jag berätta. Men det finns inte ens ett namn på det slags föräldraskap jag fick i och med att mina barn placerades på familjehem och fick fosterföräldrar.

Man kan vara "plastpappa", "styvmamma", "helgförälder" men vad är man för slags förälder när man är biologisk förälder men inte längre bor tillsammans med barnet, inte delar vardagen, huvudansvaret och det sociala nätverket? Vad är man för slags förälder när man helt fråntagits sin föräldraroll – så som vi lärt oss att den ska vara? Begreppet "biologisk förälder",

eller "bioförälder" används i vissa studier men det finns inget vedertaget namn på själva det speciella föräldraskap, som innebär att vara den "borttappade" "frånboende" "diskvalificerade" föräldern.

Fosterföräldrar och familjehemsföräldrar kan man prata om men de "borttappade" biologiska föräldrarna, som ju ändå är så viktiga – har inte ens ett namn. Och det som inte har ett namn, inte "finns", är oerhört svårt att få stöd i. Jag var såklart mamma till mina barn som jag alltid varit men just den här perioden av mitt föräldraskap, som var så speciellt, så totalt annorlunda och så fruktansvärt svårt – varför har den inget namn?

Under 90-talet kämpade jag för att familjer med barn med funktionsnedsättning skulle få bättre stöd av samhället. Jag föreläste, höll i stödjande föräldragrupper, skrev böcker och engagerade mig i enskilda ärenden.

Jag brann för frågor om särskilt utsatt föräldraskap, som det blir när man får ett barn med funktionsnedsättning. Jag visste vad ett sådant föräldraskap kunde innebära, eftersom ett av mina barn har en funktionsnedsättning. När min familj, några år senare drabbades av ytterligare svårigheter och mitt föräldraskap blev än mer utsatt, trodde jag – naiv som jag var – att jag skulle få stöd. Men varken före, i samband med eller under själva placeringen fick jag råd eller stöd, trots att jag flera gånger bad om det.

Både barn och föräldrar hamnar i kris vid ett omhändertagande. Även om man som förälder själv har bidragit, uppstår känslor av skam, skuld och ånger, ibland också vrede och förakt riktat mot både sig själv och samhället. Hos vissa föräldrar kan detta ta sig uttryck i självdestruktivitet, såsom ökat missbruk eller andra destruktiva livsval. Hos andra kanske krisen inte kommer till uttryck så tydligt men skadar ändå självbilden, identiteten och självkänslan svårt. Utan stöd och hjälp att bearbeta det man varit med om, blir det svårare att

klara av att bli fri från sitt missbruk, svårare att klara sitt fortsatta föräldraskap, svårare att bevaka sina och barnens rättigheter och svårare att återhämta sig och få en bra livskvalitet i framtiden.

Lagen säger att de biologiska föräldrarna har rätt till stöd för att stärka sin föräldraförmåga och hjälp för att behålla kontakten med sina barn under tiden de är omhändertagna, förutsatt att det är förenligt med barnets säkerhet och trygghet. Lagen säger att socialtjänsten aktivt ska verka för att barnen skall kunna återförenas med sina biologiska föräldrar. Alltså att barns föräldrar är viktiga och att samhället aktivt skall verka för att bevaka barns rätt till sina föräldrar.

Forskning visar att det är viktigt för barnen att ha kontakt med sina biologiska föräldrar under tiden de är placerade. Men forskningen visar också att de biologiska föräldrarna sällan eller aldrig får stöd i att stärka sin föräldraförmåga eller att behålla kontakten med sina barn under tiden de är placerade i familjehem. Det har visat sig att socialtjänsten istället för att sträva mot en återförening med de biologiska föräldrarna arbetar för att en vårdnadsöverflyttning till familjehemmet skall bli möjlig.

I Danmark har föräldrar vars barn är omhändertagna, lagstadgad rätt till en "stötteperson". En person som inte har varit delaktig i själva placeringen av barnen, utan är fristående och finns till just för den biologiska föräldern.

Barn har nämligen *rätt* till sitt föräldrakapital och med det menar jag inte ekonomiska medel, utan det kapital som föräldrar är, i sig själva. Även fattiga, hemlösa och utslagna föräldrar är ett "kapital" och en framtidsinvestering i sig. Får de placerade barnen behålla kontakten med sina biologiska föräldrar, ges de möjlighet att förfoga över sitt föräldrakapital och därmed bättre förutsättningar att klara familjehemsplaceringen och framtiden bättre. Det borde ligga i

samhällets intresse att bevaka barnens rätt till sina föräldrar!

När jag blev inlagd på psykiatrisk klinik i samband med en svår livskris år 2001, blev mina tre söner placerade i familjehem. Jag blev neddrogad av sjukvården och drogade ned mig själv med illegala droger. Jag injicerade narkotika, blev hemlös och var både fysiskt och psykiskt sjuk. Det var tack vare samhällets skyddsnät och en fungerande socialtjänst som mina barn kunde tas om hand av andra vuxna, erbjudas en bättre tillvaro än jag kunde ge dem just då.

Jag är tacksam över det och jag tror att också mina söner en dag kommer att förstå att placeringen var det bästa för dem i den situation vi befann oss. En förälder utan bostad med ett destruktivt missbruk, kan inte ta hand om barn och ett välfärdssamhälle ska självklart skydda barnen från en sådan tillvaro. Så långt är nog alla överens. Men att samhället bara gav upp och så lättvindigt kastade bort mig, mina barns mamma, det är varken förenligt med lagen eller samhällsekonomiskt försvarbart.

När min familj, jag själv, psykiatrin och socialtjänsten gett upp hoppet om mig, var min självkänsla inte längre låg – den var på minus och jag var aktivt självdestruktiv. Försäkringskassan gav mig varaktig sjukersättning och på beslutet kan man läsa "Rehabilitering: Ej möjlig". Mina barns familjehemsföräldrar, fick besked att detta var en "uppväxtplacering", alltså ingen "risk" att barnen skulle kunna flytta tillbaka hem igen. Det låg på mig att ensam kämpa för att behålla kontakten med barnen men utan stöd från någon, var jag chanslös. Kontakten mellan mig och barnen var bruten under tre år.

Att försöka få en bostad, en ordnad tillvaro utan droger och ett tryggt socialt nätverk, fanns inte i min föreställningsvärld. Jag ville inte ens försöka. Jag var övertygad om att om jag skulle försöka låta bli narkotikan,

skulle det betyda raka vägen in på psyk och tvångsvård igen. Ingen – inte ens jag själv, tänkte längre på mig som en förälder, en mamma. Jag hade förvandlats från kvinna, maka och mor till ett könsneutralt det.

En missbrukare, sprutnarkoman, en psykiskt sjuk och dessutom hemlös. Jag var en sådan som väckte uppmärksamhet på kollektivtrafiken, kom i bråk om jag inte fick åka utan biljett. Jag blev stoppad av vakter och butiksägare om jag försökte handla, även om jag hade pengar. Människor gick undan, vände med blicken eller stirrade på ett fenomen – inte en människa. Om jag tänkte på barnen? Nej, det gjorde jag inte... Åtminstone inte på samma vis som jag brukat göra, som familjemedlemmar som jag älskar och vill vara tillsammans med till varje pris.

Jag hade foton på barnen, en hel väska med foton, som jag var så rädd om att jag utsatte mig för vansinniga risker, för att inte bli av med dem. De var ett bevis på att jag en gång hade varit en riktig människa, med ett liv och med relationer. Få människor har erfarit den ensamhet jag levde i då. Men jag funderade aldrig på att jag skulle ringa dem, än mindre hälsa på. De var överkliga... nej, jag var överklig. Min situation var överklig. Som en annan dimension. Tanken på att låta dessa dimensioner mötas, fanns inte.

Hur gick det då? Jo, en mycket ovanlig, fantastisk medmänniska, sökte upp mig och gav mig medmänsklighet, kärlek, oerhört mycket praktisk hjälp och tog emot mig i sitt hem, i sin familj med sin man och sina barn. Jag förstod i mitt förvirrade tillstånd att hon måste vara galen... Ingen tar väl emot en aktiv, svårt psykiskt och fysiskt sjuk sprutnarkoman i sitt hem och vårdar och stöttar denna dygnet runt, med ett enormt tålamod, med styrka och kraft?! Men jo, så gick det faktiskt till. Ewa hade känt mig förut, i mitt "tidigare liv" och därmed kände hon också mina barn. Hon såg mig som mamma, som en kvinna med familj. Hon ville träffa barnen men jag vägrade. Jag ville inte, för allt i världen, träffa barnen!

Nope, never ever...

Jag försökte förklara för både mig själv och henne, att min främsta plikt som mamma, är att se till att mina barn har det så bra som möjligt och det har jag gjort. Så långt bort från mig som möjligt! I ett ordnat och tryggt familjehem. Punkt!

[singlepic id=18 w=300 h=450 float=left]

Idag har jag förstått att jag inte vågade. Jag var rädd för skammen och rädd för att skada dem ännu mer. Jag tänkte att precis vad som helst skulle kunna hända om jag träffade dem. Inga rimliga och realistiska argument kunde få mig att vilja det.

Men Ewa gav sig inte. Jag fick göra som jag ville, men hon skulle träffa barnen. Jag ville ge det ett försök men när det började närma sig det bestämda datumet, då vi skulle träffa barnen fick jag panik. Jag rymde. Några dagar senare, efter en sväng hos polisen och andra otrevliga upplevelser, fick hon hämta mig igen, och till slut blev mötet med barnen av.

Att återförenas med barnen, att återfå deras förtroende och våga tro på min egen föräldraförmåga är det svåraste och jobbigaste jag gjort. Att bli drogfri, genomgå cellgiftsbehandling för Hepatit C, skaffa bostad och bygga upp sunda, drogfria och trygga sociala nätverk har inte varit enkelt. Men att övervinna sorgen, skammen och förlusten som mamma var ännu svårare. Har jag fått stöd i denna återförening? Nej.

Vi var fyra individer i svår kris – jag och barnen, men fick inget stöd alls. Tvärtom faktiskt. Med risk för att låta bitter, kan jag sanningsenligt säga att vi är en hel familj i dag trots socialtjänsten – inte tack vare den.

Jag vet att mina erfarenheter inte är unika, att det finns många bortappade föräldrar där ute och att vi måste försöka

hitta metoder för att fånga upp dem, stötta dem i deras havererade föräldraskap och kräva de omhändertagna barnens rätt till sitt biologiska föräldrakapital!

malin.widerlov at gmail.com

Föräldracirkel

Med hjälp av medel från SKL och på uppdrag av Rainbow Sweden och Bruksvärdet, Lunds Universitet, har Malin Widerlöv samlat en grupp föräldrar med erfarenhet av att ha eller ha haft sina barn omhändertagna. Avsikten är att ge varandra stöd men också att hitta nya metoder för samhället att se och möta dessa föräldrar och förbättra situationen för familjerna.

www.powerus.se

www.rainbowsverige.se

Denna artikel finner du i [Socialpolitik 4-2012](#)

– *Andra artiklar ur samma nummer:*

- » Hemlös tandlös värdelös
- » Personer med psykisk funktionsnedsättning ska bestämma själva
- » Ton av sopor – köpfestens baksida
- » Pantrarna: Hellre gatljus än blåljus!

[Beställ en prenumeration »](#)